

OD ISTOG PISCA

DEVOJKA

KETRIN
KUKSON

Tiha Žena

Prevela
Milica Cvetković

■ Laguna ■

Naslov originala

Catherine Cookson

THE SILENT LADY

Copyright © The Catherine Cookson Charitable Trust 2001
Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Tiha Žena

Žena koja je donela zaprepašujuće otkriće kad se pojavila u kancelariji ugledne londonske advokatske firme bila je, prema sudu recepcionerke, očigledno skitnica s ulice. Odeća koja joj je visila s krhkog tela bila je prljava a ona sama kao da nije bila u stanju da govori.

Kad je zatražila da vidi firminog starijeg partnera Aleksandra Armstronga, prvo joj je recepcionerka pokazala vrata – ali kad je gospodin Armstrong saznao ime posetiteljke, svi zaposleni su se zapanjili njegovom reakcijom. Jer Ajrin Bejndor je bila žena ugledne prošlosti – bila je fina mlada žena i muzički talenat, supruga bogatog i moćnog čoveka i majka sina kog je obožavala. Međutim, iza zatvorenih vrata muž se ponašao tako okrutno da je Ajrin ostala gotovo sasvim bez glasa i pamćenja. Njeno izranjanje iz tame najavilo je otkrivanje tajne koja je advokata zbunjivala dvadeset šest godina.

Šta je Ajrin – koja je postala poznata kao Tiha Žena – radila i gde je bila polako se saznavalo sledećih nedelja kako je Armstrong pronalazio nesuđene dobročinitelje koji su se s njom sprijateljili i otkrili upečatljiv život koji je vodila u zaklonjenom okruženju. Sad je, konačno, mogla da se suoči sa svojom izmučenom i nasilnom prošlošću i nađe veliku sreću i zadovoljstvo uz pomoć starih prijatelja i nekih novijih.

Posveta

Ova priča nije trebalo da bude napisana. Mislila sam da je Žigosani čovek poslednja koju sam napisala. Međutim, zaboravila sam mašineriju koju sam pokrenula pre pedeset godina.

Ova poslednja godina pokazala se više nego iscrpljujuća. Izgledalo je da su nevolje s krvlju podivljale: ne samo da sam često imala nos pun gaze, bilo je još izleta u bolnicu radi operacije kako bi se sredilo krvarenje u stomaku. Neću ovima dodavati sve ostale nevolje s telom... Bila sam gotova.

Izgleda da me mašinerija nije čula jer mi je jednog dana predstavila veoma lepu zamisao za priču. Tada sam joj rekla: „Kako ću sad uspeti da zapišem tu priču? Prvo, ne vidim ni da čitam ni da pišem; samo uz nečiju pomoć mogu da se potpišem. Drugo, koliko mi je preostalo vremena? Lekari se stalno smenjuju; Tom stalno brine o mojim telesnim potrebama kojima nema kraja; treba odgovarati na poštu prema mom diktatu i stalno raspravljati preko telefona o poslu i televiziji; osim toga tu je i moje uređivanje filmskih scenarija preko diktata Tomu, koji mi ih čita naglas; uz to uređivanje istih izvora scenarija spremnih za štampanje; tako da nije čudo što me iscrpljenost dovodi do napada mijalgičnog encefalomijelitisa.“

Deo uma mi je govorio kako moram da se suočim s onim što svi „oni“ govore: stara sam i više nisam podobna da nastavim ovim tempom. Tako je pisanje još jedne priče svakako otpalo.

No, koliko god se ja trudila, stara mašinerija nije me slušala. „Dobra je zamisao“, uporno je govorila, „drugačija od svega što si dosad radila. U redu, nećeš moći da je napišeš, ali razmišljanje o njoj pomoći će ti da odagnaš misli od svojih jada.“

Mora da sam joj rekla: „A o čemu će se tu raditi?“, a odgovor je bio: „Pa, prvo mislim da će lep naslov biti *Tiha Žena*.“

„Šta? Tiha Žena?“

„Da, a u njoj je sadržana cela priča od samog početka do kraja, *Tiha Žena*.“

Samo mi se jednom ranije to dogodilo. Ishod – *Petnaest ulica*. Bilo je to posle objavljivanja prve knjige *Kejt Haningan*. Nastavak nije odgovarao mojim izdavačima, koji su želeli da ga iseku, posebno one delove u kojima sam se bavila religijom. To nisam dozvolila: zatražila sam ga nazad.

Tako sam se zatekla tog ledenog jutra odmah posle rata, u ledenoj kući (sledovanja uglja ograničena su na tonu godišnje), smrznuta iznutra jer mi je u glavi bila praznina – nisam u njoj imala nijednu zamisao.

Bila sam slomljena, borila sam se protiv religije – svakako sam odbacila Boga – ipak eto, sedela sam skupljena u velikoj hladnoj sobi. Ne znam čak ni danas šta me je navelo na dramatičan postupak: zbacila sam glavu, pogledala u tavanicu i zavapila: „Ako tamo ima nekog, neka mi da priču!“

Možda zvuči neverovatno, ali u roku od jednog sata imala sam celu priču *Petnaest ulica*, od prve do poslednje rečenice, pa sam sela i odmah počela. Nisam izmenila ni jednu jedinu reč ni jedan jedini događaj u toj knjizi svih onih nedelja koliko mi je trebalo da ga prepisem iz stenografskih beležaka.

Ceo plan je ostao onakav kako mi se prvo predstavio: svaki lik i događaj u toj priči sad su pretočeni u film i pozorišnu predstavu u celoj zemlji, čak i u malim seoskim salama.

E pa isto se ponovo događalo. Um mi je podario svaki lik, svaki događaj od početka do kraja pa sam to shvatila kao nekakav melem: umesto da po glavi preturam uvek negativne misli – imala sam malo toga čemu da se radujem – um

je nastavio tamo gde sam ja stala u toj priči, kao da nikad i nisam prekidala.

Tako je bilo nekoliko meseci, a jednog dana, kad se Tom trudio da razbije monotoniju mojih dana time što će mi čitati, rekla sam mu: „Imam u glavi dobru priču, ali zauvek će ostati tamo.“

„Zašto? Zar ne bi mogla da je snimiš na traku?“

Čak je i meni samoj glas zazvučao hladno kad sam rekla: „Ne budi blesav. Povremeno jedva i sama čujem svoj glas. A više nisam kadra ni da ječim u tu spravu.“ Zaista nisam bila kadra.

No tad je prokleti stari točak kazao: „Evo trudim se iz petnih žila da saslušam tvoje žalbe, kritike, samosažaljevanje. Upozoravam te da će samosažaljevanje preuzeti i začepiti sve, a ti ćeš jednog dana osetiti da je svega toga previše kad shvatiš da nisi u stanju da razmišljaš povezano. I tad će i ono malo vremena što ti je preostalo biti protraćeno. Pa kud se onda dela sva ta buka – ona što pridikuje: 'Nikad ne odustaj!' ili 'Mogu i hoću!'“

Tom kaže da je prestao da se zaprepašćuje ičim što kažem ili uradim jer sam jednog dana, nedugo pošto mi je nos napunjen gazom, promrmljala: „Stavi moj sto tako da mogu da dohvatim mikrofon.“ Uradio je to bez ikakve opaske ili negodovanja. Tako je počelo.

Znala sam da će priča biti drugačija: kako se lik rodio činilo mi se da sam i sama iznikla iz njegove utrobe i živela njegov život. Kao u *Petnaest ulica*, znala sam svaki dijalog koji sledi i svaki događaj. A kad sam stigla do Bele Morgan, bila sam u njenom telu više nego u svom. Doduše, zbog stalnih dolazaka i odlazaka lekara, ležanja u krevetu i svega toga, mogla sam da diktiram samo ponešto, a i kako mi je glas često bio nečujan, počela sam da se tome radujem.

Zapravo činilo mi se da živim da se vratim toj „porodici“ i samoj Tihoj ženi.

A onda, jednog dana, pošto mi je izgledalo da sam im se davno pridružila, priča je bila gotova pa sam rekla Tomu: „Kada sam počela ovo?“ A on je rekao: „Pre tačno mesec dana.“

„Nemoguće!“

„Da“, uveravao me je, „pre tačno mesec dana! A sad si u svakom pogledu potpuno smoždena, je li tako?“

Ležala sam i mislila: *Da, jesam*. Potpuno sam smoždena. Ali kako sam uspela sve to da izdiktiram za samo jedan mesec? I kako sam bila u stanju sad da mu kažem: „Na dva mesta sam se ponovila, a na druga tri moram iseći jer su opisi predugi?“

Pogledao me je sasvim zapanjeno. „Svega toga se tek tako sećaš?“

„Da, svake reči.“

Tekst je otišao na kucanje. Nekoliko nedelja kasnije došla sam ga nazad – svih osamsto sedamdeset šest stranica.

Ne verujem u dogmu nijedne veroispovesti, ali kao što sam već rekla, verujem da postoji duh što potiče od neke sile ili izvora koji nas sve prožima. Na neki čudan način koji ne ispitujem, bila sam u stanju da pijem s tog izvora. To mi je omogućilo da uvek kažem: „Mogu i hoću“. I to još funkcioniše i pomaže mi da prevaziđem ovo traumatično vreme bolesti, i to ponekad s takvom snagom da bi se moglo reći kako mi je data moć da sama stvaram mala čuda. Na tome sam zahvalna.

Dakle, ovu priču posvećujem svim vernim čitaocima koji su mi s godinama postali prijatelji bez lica. Hvala vam na odanosti.

Nadam se da ćete uživati u ovom mom poslednjem naporu koji mi se javio kao inspiracija onda kad mi je to bilo najpotrebnije.

PRVI DEO

1955.

Jedan

Žena je pružila ruku prema mesinganoj pločici pored poluo-tvorenih vrata. Nije gledala u ime na tablici na kojoj je pisalo „Aleksandar Armstrong i sin, pravni zastupnici“, već kao da je našla utehu u dodirivanju okvira dok je zastala i stresajući se duboko udahnula.

Kad se napokon pribrala ušla je kroz predvorje zastrto tepihom i nesigurno došla do radnog stola s leve strane za kojim je sedela mlada žena zbunjenog izraza lica.

Recepcionerka je nije pozdravila uobičajenim: „Kako mogu da vam pomognem, gospođo?“ ili „Imate li zakazano?“, jer joj je odmah bilo jasno da je ta žena skitnica i da nije imala šta tu da traži; pa tako nije sačekala da progovori nego je rekla: „Šta hoćete? Mislim da ste došli na pogrešno mesto.“

Kad je žena odgovorila: „Gos-podina Armstronga“, devojka se ponovo iznenadila, ovog puta njenim glasom, jer nije odgovarao njenom izgledu. Premda je to bio tek prigušen šapat, u njemu je primetila određenu ugladenost.

No, ženin izgled je zasigurno prevagnuo u odnosu na utisak koji je ostavio njen glas, jer je devojka sad iznenada rekla: „Prima samo one koji zakažu.“

Žena je pokazala na svoje grudi a onda oči i širom otvorenih usta izustila tri reči: „Mene će primiti.“

„On je... on je veoma zauzet.“

Ponovo je zabacila glavu, otvorila usta i rekla: „Gospođa Bejndor.“

Opet je glas ostavio utisak na recepcionerku, toliko da se hitro okrenula, otvorila staklena vrata svoje kancelarije i podigla telefon a istovremeno posmatrala ženu koja se sad odmakla od pulta i oteturala do fotelje što je stajala pokraj stočića s vazom sa cvećem.

„Gospođice Ferveder?“

„Da, o čemu se radi?“

„Ovde je jedna... jedna osoba.“ Rekla je to veoma tiho.

„Šta si rekla? Govori glasnije!“

„Kazala sam da je ovde jedna osoba. Ona... ona izgleda kao skitnica, ali kaže da će je gospodin Armstrong primiti.“

„Skitnica! Na osnovu čega si zaključila da izgleda kao skitnica?“

„Pa, gospođice Ferveder, hoćete i sami da je vidite pa da kažete da li grešim.“ Recepcionerka se drznula da na taj način razgovara s gospođicom Ferveder, no osetila je da ima nečeg naročito neobičnog u vezi s onom ženom.

„Jesi li je pitala za ime?“

„Jesam, ali je zvučalo čudno, kao Barndor.“

„Barndor?“

„Tako mi je zvučalo.“

Na drugom kraju telefonske veze gospođica Ferveder se premišljala. Treba li da siđe i vidi ko je ta osoba koja izgleda kao skitnica ili treba da to ime kaže gospodinu Armstrongu i vidi poznaje li nekog s tim imenom. Odlučila se za potonje. Pokucala je na vrata koja su razdvajala njenu kancelariju od one njenog poslodavca a onda je taj gospodin podigao pogled s

velikog pergamenta koji je stajao pred njim i rekao: „Izvolite?“, nakašljala se pre nego što je rekla: „Gospođica Maning kaže da je dole osoba koja čudno izgleda i koja kaže da hoće vas da vidi. Navodno ne može da je se otarasi. Po tonu gospođice Maning izgleda da žena misli da ćete prepoznati njeno ime.“

„Dakle, koje je? Mislim njeno ime.“

„Gospođici Maning je zvučalo, kako ona kaže, kao Barndor.“

„Molim?“

„Pa tako je rekla... Barndor.“

Gospođica Ferfeder je bila apsolutno zaprepasčena reakcijom svog poslodavca na pomen tog imena. Skočio je sa fotelje i povikao, da, zaista je glasno povikao: „Bejndor, ženo! Bejndor! Pobogu!“

Videla je kako je pergament koji je proučavao skoro skliznuo s ivice radnog stola kad je stolicu gurnuo unazad, potom potrčao kroz prostoriju i skoro je oborio uz poluo-tvorena vrata.

Petnaest godina je radila s gospodinom Armstrongom i nikada ga nije videla da se tako ponaša. Bio je miran, sredovečan muškarac, na neki način strog ali uvek učtiv. Ganolu ju je njegovo uzbuđenje. A sada je bila na odmorištu i posmatrala ga kako skoro skače niz stepenice.

Kada je Aleksandar Armstrong dospeo do predvorja na trenutak je zastao i stegao potporni stub posmatrajući ženu koja gotovo da se presamitila u fotelji. Nije mogao da poveruje: nije mogao i nije hteo dok joj nije ugledao lice.

Žena nije dizala pogled prema njemu sve dok nije ugledala noge pred sobom; potom ga je polako pogledala a on je videvši je uzdahnuo. Kao da je to bilo lice njenog skeleta s razvučenom kožom preko, toliko joj je sklop kostiju bio naglašen. Očne duplje su joj upale a iz njih su dva bleđa zakravljena oka zurila u njega.

Dve reči kao da su ispunile um i telo Aleksandra Armstronga i iznova se ponavljale: *O, bože! O, bože!* Potom ga je ophrvalo i saznanje da je tu sedela i gledala ga donekle mrtvim očima žena za kojom je tragao – odnosno, za kojom je zbog posla tragao – dvadeset šest godina. Ne, skoro dvadeset sedam.

Reči koje je izustio bile su nejasno mucanje: „G-g-gospođo Bejndor.“

Nije odgovorila ali je napravila mali pokret svojom neobično pokrivenom glavom.

Sad joj je pružio ruke i rekao: „Dođi gore sa mnom, Ajrin.“

Kad je pokušala da ustane srušila se nazad u fotelju i telo kao da joj se opet previlo. Na to se on zaletio do mesta gde je stajala gospođica Ferveder u dnu stepenica i doviknuo joj: „Zovite mog sina!“, a kad je drhtavo odgovorila: „Izašao je, gospodine Armstrong; znate, na Fulman parnicu.“

„Onda dovedite Tagarta – bilo koga!“

Kancelarija glavnog knjigovođe Tagarta bila je u drugom delu zgrade, pa je gospođica Ferveder potrčala nazad uz stepenice pa hodnikom. Dva minuta kasnije Tagart je stao pred svog poslodavca i rekao „Da, gospodine?“

„Pomozi mi da odvedem ovu damu u moju kancelariju.“

Henri Tagart je nakratko oklevao razgledajući odeću one žene. Bila je skitnica, ako je on uopšte ikad u životu i video skitnicu. No, učinio je kako mu je naređeno. Ne samo da je pomogao da se žena u čudnom dugačkom kaputu podigne na noge već je, videvši da nije u stanju da stoji a da na stepeništu nema mesta za sve troje, podigao onu koju je njegov šef nazivao damom, odneo je uz stepenice u glavnu kancelariju i položio je, kako ga je usmerio Aleksandar, na kožni kauč kod dugačkog prozora koji gleda na trg.

Potom je Aleksandar takoreći dreknuo svojoj sekretarici: „Skuvajte čaj... jak, s mnogo šećera.“ Iz ormara je izvadio pljosku brendija i sipao ga u posrebran poklopac. Odneo je to do kauča, kleknuo pored žene, prineo njenim usnama i nežno joj rekao: „Popij ovo.“

Nije se protivila da joj sipa tečnost u usta, no kad joj je dospela do grla, zakašljala se i zagrcnula a celo telo joj se streslo. Okrenuo se i kazao knjigovođi: „Sidite u kancelariju i kažite devojci da pozove hitnu pomoć.“

Mora da se na pomen reči „hitna pomoć“ žena trgla, podigla glavu i pokretom ruke usprotivila. Na to se Aleksandar sagnuo prema njoj i rekao: „U redu je, dušo. U redu je. Ne u veliku bolnicu... Razumem. Razumem.“

Sada se zavalila i zurila u njega; potom se on hitro okrenuo od nje i otišao do telefona na svom stolu pa okrenuo broj. Kada mu je uskoro glas odgovorio i kazao: „Starački dom Bičvud“, hitro je rekao: „Dajte mi nadzornicu, brzo!“

„Ko zove?“

„Nije važno ko zove, dajte mi brzo nadzornicu!“

„Ali, gospodine...!“

„Izvinite. Ja sam brat gospođice Armstrong.“

„Oh. U redu, u redu“, stigao je odgovor; a potom je nastupila tišina. Dok je čekao, okrenuo se i pogledao u olupinu života koja mu je ležala na kauču pa opet u sebi zajecao: „O, bože!“

„Šta je bilo, Alekse?“, začuo se glas njegove sestre.

„Slušaj, Glenda. Šaljem ti pacijentkinju.“

„A ne pitaš imamo li uopšte mesta.“

„Moraćeš negde da napraviš mesta. Važno je.“

„Ne mogu da napravim mesta...“

„Slušaj, Glenda. Imaš li sobu?“

„Da, slučajno je imam, Alekse; a mogu li da pitam šta je s tobom?“

„Uskoro ćeš saznati. Pripremi sobu; uskoro će tu stići kola hitne pomoći a ja ću ih pratiti.“

Glas je sada bio nežan: „O čemu se radi, Alekse? Zvučiš zabrinuto, veoma zabrinuto.“

„Ubrzo ćeš saznati, Glenda. Samo naglasi osoblju da ne sme da komentariše stanje u kojem je vaša nova pacijentkinja. Mislim na to kako izgleda... kako je odevena. Zasad samo pripremi tu sobu.“ Potom mu se glas promenio: „Ovo je vrlo ozbiljno, Glenda, i ne mogu da poverujem šta vidim na svom kauču. Zdravo, draga.“

Kad je spustio telefon i okrenuo se, gospođica Ferveder je stajala sa šoljicom čaja u ruci i kao da se boji da dodirne čudni zamotuljak koji je tamo ležao. Uzeo je šoljicu od nje; potom je opet kleknuo, jednu ruku stavio ženi iza glave na mesto gde se sklepani šešir koji je nosila izvijao u neki oblik velike mrežice za kosu, koja joj je padala niz vrat, dopola skriven velikom kragnom iznošenog, izbledelog i mestimično pohabanog kaputa. Aleksandar joj je uspravio glavu i kazao: „Popij ovo, dušo.“

Ponovo mu je zurila u lice; no sad nije napravila nikakav pokret negodovanja kad joj je prineo šoljicu usnama. Pošto je uzela dva gutljaja jakog čaja, a on počeo da joj se sliva niz uglove usana, hitro je pružio šoljicu i tanjirić nazad gospođici Ferveder i maramicom iz džepa nežno tapkao tanke ženine usne.

Kad je video da opet pokušava da govori tiho joj je rekao: „U redu je, dušo. Biće dosta vremena za razgovor.“

No ipak je nastavila da zuri u njega; a ono što ju je tada čuo da kaže navelo ga je da razrogači oči jer je prošaputala: „Moj sin... reci mom sinu... Doći će.“

Bio je svestan da lagano klima glavom. Mislila je da će joj sin doći posle svih tih godina? Nije znala ništa o njemu; pa ipak je poslednje reči „Doći će“ izgovorila ubedljivo. Sirotica.

Tada se začulo kucanje i Tagart se pojavio i rekao: „Stigla je hitna pomoć, gospodine.“

„Kažite im da donesu nosila.“ Aleksandar se hitro okrenuo prema sekretarici i rekao: „Donesite onaj stari putni pokrivač iz ormara.“

Iako još uvek zatečena, gospođica Ferveder je to brzo uradila, a pošto je uzeo pokrivač od nje, Aleksandar ga je raširio i ušuškao oko tankog ženinog tela, nežno je podižući s jedne na drugu stranu dok se nije preklopio.

Bolničar je s kauča podigao umotano telo, bez ikakvog komentara čak ni na ženinu pokrivku za glavu, već je ljubavno upitao: „Kuda, gospodine?“

„U starački dom Bičvud.“

Nije stigao dalje da objasni a jedan od bolničara je rekao: „Oh, da; znamo, gospodine. Starački dom Bičvud, Avenija Salton, Longmer roud.“

Skoro dva sata kasnije, brat i sestra su se našli u privatnom nadzorničinom salonu; Glenda Armstrong je stajala i pred sobom držala dugački tamni kaput. „Možeš li da poveruješ?“ Ne sačekavši odgovor, nastavila je: „Ja ne mogu. Sećam se da sam joj ovo obukla. Bio je to veoma lep kaput i dosta težak. To sam čak i onda pomislila jer je sve do manžeta bio postavljen jagnječim krznom. A pogledaj sad, u postavi nema ni traga od krzna, samo tanka kožica. Bio je tako lepe tamnozeleno boje; napravljen od debelog vunenog štofa da ne možeš ni da zamisliš da će se iznositi i za dva života. Mada skoro da je iznošen u jednom, sirotica! Gde misliš da je sve bio?“

„Ne znam. Nemam predstavu, ali kaput je bio negde na putu. Ipak, s obzirom na to kako je izgledala zasigurno bi bila primećena, naročito s tim šeširov ili šta je već to.“

Glenda je sad podigla šešir sa fotelje i rekla: „Bio je to veoma elegantan, francuski, nešto između turbana i škotske beretke s obodom. Pogledaj, obod je još netaknut.“ Dotakla je skoro ogoljen, čvrsti ram od platna, a onda pozadi podigla mrežicu i rekla: „Mora da je dala da joj se napravi po meri da joj stane ona niska punđa. Pogledaj torbicu! To je ista koju je nosila kad se ono dogodilo!“ Glenda je pokazala na zakrpljenu torbicu na fotelji. „Sve što je posedovala bilo je u toj torbici. Sećam se da sam je naterala da prstenje ponese sa sobom jer je ona sve poskidala, čak i burmu; a tu su bili i ogrlica i kutijica za vizit-karte.“

Glenda je sada sela na ivicu velike sofe pored svog brata. „Kako nismo dobili nikakvu vest od nje uvek sam sebe krivila što nisam poslala nekog s njom u Istborn. Kad sam je pratila na voz kazala sam: 'Javićeš mi, dakle, kako je tamo, a ja ću za nekoliko dana doći da te vidim.' Tad sam je poslednji put videla. Sećaš li se kad si njenom mužu rekao da je otišla kod tetke, a on te je napao jer se nisam povinovala njegovoj naredbi i poslala je u Konvej haus? Bože! Eto ti sanatorijuma pod prividom staračkog doma! Pa ipak bih volela da sam tamo ubacila njenu tetku kad sam narednog dana stigla u Istborn, a ona mi kazala da nije sestričini dala sobu i da ju je odbila. Rekla je da je Ajrin mesto pored muža i da je zaslužila sve što ju je snašlo jer je bila s drugim muškarcima. Pobogu!“ Glenda se sad bacila na jastuke i ponovila: „Pobogu! Sad znamo da se jadna devojka ne bi ni usudila da pogleda drugog muškarca, kamoli da bude s njim.“ Potom je nastavila: „Oh, i ta haljina ili kombinezon, kako god hoćeš da je nazoveš. Napravila ju je stara Betsi Brigs. Nekad je čistila

kod Ajrininog oca pošto je njena majka umrla a ona još bila u školi. Bilo je to jedno od Betsinih vrhunskih dostignuća, dugačak, uzan, prianjajući vuneni kombinezon. Više je ličila na haljine koje devojke danas nose. Isplela je jednu za Ajrininu majku koja je obolela od slabih pluća a potom i jednu za Ajrin. I šta misliš? Još ju je danas nosila, ili bar njene ostatke, jer iako je bila čista više je nije držala vuna već prišivene niti različitih boja. A preko nje je nosila ono što je ostalo od ružičastocrvene plišane haljine koju je one noći obukla za koncert. Sećaš li je se?“

„Da. Da, Glenda“, rekao je umorno Aleksandar. „Sećam je se. Kako si uspela da je skineš?“

„Bez mnogo negodovanja, dok nismo stigle do kombinezona. Onda joj se nakratko povratila snaga jer ga je zgrabila, barem onaj deo oko struka. Kad sam je uverila da ga može zadržati kod sebe, ali da ga za sada moramo skinuti, dozvolila nam je da to uradimo. A kad smo joj ga dali ona je zgrabila njegov srednji deo i polako ga prevrnula naopako i pokazala na paketić umotan u smeđi papir veličine oko pet kvadratnih santimetara. Bio je zakačen zihernadlami na vrhu i na dnu, a ona je pokušala da ih otkači. Pošto sam joj ja skinula paketić, ona ga je stegla na golim grudima a onda nam je dozvolila da odnesemo prosenjeni vuneni kombinezon. Nije pružila nikakav otpor dok su je glavna sestra i bolničarka kupale. Glavna sestra je posle primetila: 'Bilo je jezivo, kao da pereš leš.' Telo joj je pokriveno malim plavim ožiljcima, sada izbledelim ali koji nekad mora da su bili upadljiviji, znaš, nalik tragovima od uglja na čelu rudara.“

„Ima li još paketić?“

„Da. Ostavile smo joj ga u ruci i kao da je zaspala. Sve dok nije ušao doktor Svon. Stao je i posmatrao kako leži sada s kosom u sedim pletenicama s obe strane lica. Uključila

sam ga jer se on već starao o njoj – sećaš se? – pre mnogo godina. U to vreme, bio je mladić i od tada mora da mu je kroz ruke prošlo na stotine pacijenata, pa ipak se setio nje. 'Bože!', kazao je.

„Tek kad ju je uhvatio za ručni zglobov kao da je još jednom dobila snagu jer je povukla ruku i stavila je preko druge u kojoj je držala paketić. Premda mu je glas bio tih i uverljiv kad je rekao: 'Ne brinite, dušo, neću vas povrediti', bilo je straha u njenim očima i drhtala je celim telom. Kratko ju je pregledao a ona se sve vreme žestoko tresla.

„Kad smo izašli, kazao je: 'Pluća su joj u lošem stanju, ali neuhranjenost je ono što će joj doći glave. Ko zna koliko dugo nije valjano jela. Nikad nisam video takvo živo biće. Gde je bila svih ovih godina?’“

„'Ne znam', kazala sam mu. 'Nadamo se da ćemo to saznati. No otežano govori. Kao da ne želi da priča.' U svakom slučaju rekao je da će se javiti kasnije i da ćemo razgovarati.“

Pošto je malo razmislio, Aleksandar je rekao: „Pitam se šta je u tom paketiću? Možda bi to moglo da nam pruži neki trag.“

„Nećemo znati dok ne budemo mogli da joj ga uzmemo ili dok nam ga ona ne da, što ne vidim da će uraditi sve dok je pri svesti.“

Okrenuo se prema njoj i kazao: „Ti znaš ko je njen sin, zar ne?’“

„Da, naravno da znam. I njemu će morati da se kaže: to je jedino ispravno uraditi. No kako ćemo to uraditi i kada, ne znam. Mislim da će vreme zavisiti od mišljenja doktora Svona a jedino što zasad možemo da učinimo jeste da je malo nahranimo. A to će morati da bude sasvim postepeno.“

Sad je Aleksandar ustao, otišao do kamina i stavio ruke na mermernu ploču. Pogledao je u vatru i promrmljao:

„Tresem se. Ja... Poslednja dva sata mi se prošlost naglo vratila kao da se to juče desilo.“ Podigao je glavu, okrenuo se prema njoj i rekao: „Da li bih mogao da dobijem nešto za piće?“

„Naravno; oboma nam treba piće. Brendi ili viski?“

„Viski, molim te.“

Glenda je otišla u prostoriju pored i vratila se sa poslužavnikom na kojem su bili dekanter s viskijem i dve čaše. Sipala je pozamašnu dozu svom bratu i znatno manje sebi.

Nakon što je otpio dva gutljaja iz čaše, Aleksandar je kazao: „Bolje da se vratim u kancelariju i uvedem Džejmsa u priču. On, naravno, ne zna ništa o ovome; bio je tek dečacić kad je sve ovo počelo.“

„Da, razumem da moraš da mu kažeš, ali mu isto tako moraš naglasiti da nikome ne govori ni reč o ovome. Inače će do kraja nedelje biti u novinama.“

Odgovorio je ozbiljnim glasom: „Pa, Glenda, to isto važi i za tvoje osoblje. Moraš im reći da se o ovome ne sme govoriti jer ako bi se nešto o tome načulo taj stari skandal bi izronio i ma šta veliki ja-pa-ja učinio, ovog puta neće moći da potkupi pravdu, a ma koliko ja želeo da dobije ono što zaslužuje, tu je sin o kom treba razmišljati.“

„Nemoj da brineš. Ovo neće biti prva tajna koju su moje devojke čuvale.“ Potom je dodala: „Hoćeš li se kasnije vratiti za večeru?“

„Ne. Žao mi je Glenda, ne mogu, no pozvaću telefonom pre nego što izađem jer će biti suviše kasno kad se vratim. U redu?“

„U redu; mada ne očekujem da će kod nje biti neke promene do tada.“

Dva

Otprilike sat kasnije gospođica Ferveđer je donela poslužavnik sa čajem i stavila ga na ivicu radnog stola gospodina Aleksandra. Pogledala je njega pa gospodina Džejsa i pitala: „Da sipam?“

„Ne, hvala; sami ćemo.“ Zatim je dodao: „I ne morate da čekate: mi ćemo zaključati.“

„Ne smeta mi da ostanem, gospodine Armstrong.“

„Nema potrebe, gospođice Ferveđer. Verovatno ćemo se ovde zadržati neko vreme.“

Dok je izlazila sekretarica je izgledala ukočeno, a Džejs Armstrong je pogledao oca, nasmešio se i rekao: „Evo ode jedna razočarana žena. Je li još kivna na tebe?“

„Ne budi smešan, Džejsmase; ona je veoma dobra sekretarica.“

„Da, ali čini mi se da misli kako bi bila još bolja supruga. Nego, o čemu se ovde uopšte radi? Izadem iz kancelarije samo na dva sata a ovde postane uzbudljivo. Nikad to da se desi kad sam ja ovde. Tagart mi kaže...“

„Nema veze šta ti Tagart kaže. Sad obrati pažnju. Imam da ti ispričam podužu priču i krenuću od početka. Kad se to dogodilo bio si šestogodišnje dete, no otkad si došao u firmu imao si dosta posla sa Zefir obveznicama, zar ne?“

„Da. Da, jesam. Sad im dobro ide i...“

„Da, da, znam sve o tome“, otac ga je prekinuo, „no žena koja je otprilike poslednjih dvadeset pet-šest godina trebalo da dobija kamatu na te obveznice nije dobila ni pare iz prostog razloga što nisam mogao da je pronađem. Poprilično novca je potrošeno u pokušaju da joj uđem u trag ali bez ikakvog uspeha, sve do ovog popodneva kad skitnica, i da, mora da je to već dugo, nije došla u kancelariju i tražila da me vidi.“

„Stvarno?“ Reč je bila samo šum.

„Da, stvarno. Znaš sve o imovini Edvarda Mortimera Bejdora. Pa, ona je bila supruga – još uvek je supruga – te zveri od čoveka. Kažem da je on to i to sam mislio o sebi svih ovih godina, a premda nam poslovanje njegovom imovinom donosi pozamašan deo prihoda, mnogo puta bih mu rekao da ga sa sobom odnese dođavola samo da me nije zaustavljao neki instinkt. Ne mogu da ga definišem, osim što sam imao osećaj da ću jednog dana doživeti da ga vidim kako ispašta za svu okrutnost koju je zakuvao drugima a posebno ženi koja je danas došla kod nas.“

Sin nije ništa na to rekao već se samo neznatno nagnuo napred u fotelji i čekao da otac nastavi da priča.

„Moj otac“, nastavio je Aleksandar, „poveo me je kao mladića sa sobom na imanje Velbruk, blizu Vejbridža. U to vreme me je upućivao u posao i kad bi primio nalog da ode i poseti klijenta – starog Edvina, Edvardovog oca – koji je stradao od gihta i nije mogao da se kreće, od toga bismo napravili izlet jer je moj otac u selu Velbruk imao starog prijatelja Fransisa Foreстера. Ovaj je bio učitelj. Prihvatio je taj jadni položaj da bi suprugu sklonio iz grada jer je imala problem s plućima. Pre toga je imao dosta dobar posao u jednoj londonskoj školi. U svakom slučaju, oni su imali

ćerku po imenu Ajrin. Imala je oko deset godina kad sam je prvi put video, veoma lepo, drago dete. Uzgred, majka joj je bila vrsna pevačica dok je nije ophrvao taj problem s plućima, a dete je povuklo talenat na nju i bilo je sjajno čuti ih kako zajedno pevaju. Dete je išlo u seosku školu u kojoj se sprijateljila s izvesnim Timotijem Baksterom. Bio je četiri godine stariji od Ajrin i navodno od kada su Foresterovi šest godina ranije došli u selo on je devojčicu uzeo u zaštitu. Njegov otac je posedovao malu radnju u selu i kad je Timoti navršio četrnaest godina napustio je školu i počeo da radi za oca. Slobodno vreme je posvetio onoj koju je nazivao svojom štíćenicom, a to je bila Ajrin. Zajedno su odrastali kao brat i sestra – odnosno sve dok 1914. godine nije izbio Prvi svet-ski rat. Tad mu je bio osamnaest i samo što se nije prijavio, no ispostavilo se da je daltonista. I ne samo to, kad je bio mlađi nezgodno je pao s bicikla zbog čega je dobijao napade migrene. No navodno se Timoti nije mnogo brinuo što ne može da bude u vojsci jer je želeo da se bavi glumom. Dobro je pevao i na sceni je bio prirodan. Nakon što je napustio školu nastupao je na amaterskim koncertima i priključio se amaterskoj pozorišnoj trupi. Ne znam kako je tako ispalo, ali pridružio se trupi glumaca koja je putovala po zemlji i zabavljala vojsku.

„Otprilike u to vreme je umrla Ajrinina majka i njen otac, Frensis Forester, je ostao neutješan. No, starao se o Ajrin i nastavio da je šalje na časove pevanja, kao što je želela njegova žena, premda je znao da mu ćerka nikad neće postati operska pevačica. Poverio je mom ocu kako je mislio da devojčica nije napredovala s lokalnim učiteljem pevanja, i da je devojčicu odveo u grad kod jednog profesora koji je važio za najboljeg. Nakon što je testirao devojčicu, čovek je bio prilično jasan i iskren. Oboma je kazao da bi bilo bacanje

para da devojčica nastavlja s časovima pevanja. Dobro bi se snašla u manjim muzičkim predstavama i na amaterskim pevačkim koncertima i slično, ali da prosto nije imala dovoljno moćan glas za išta ambicioznije.

„Kad je Ajris to prenela Timotiju on je odbacio mišljenje uglednog profesora i rekao joj da ima divan glas i da će se potruditi da joj pronađe posao. Njen otac nije bio za to pa je tako ona ostala kod kuće, održavala domaćinstvo i narednih nekoliko godina radila lakše volonterske poslove u ratne svrhe. No na dan kad se rat završio 1918, zatekla je oca mrtvog u krevetu. Stezao je ženinu fotografiju, pored njega je bila prazna kutija tableta a na podu prazna boca od viskija.

„Kako je sada bilo manje potražnje za zabavljačkim trupama, Timoti je bio kod kuće. No zbog rata koji je trebalo da okonča sve ratove osiromašilo je mnogo ljudi, pa i njegovi roditelji; rat je uništio njihov mali posao. Kad su napustili selo da bi se na severu pridružili sestri njegove majke on je ostao jer se na neki način osećao odgovornim za Ajrin a još je mogao da dobije glumačke poslove u Londonu. Kako su oboje vezivali kraj s krajem, ne znam, no prilično sam siguran da je moj otac oboma finansijski pomagao u tom teškom razdoblju. Jedino pouzdano znam da se ona vezala za Timotija, kako je to moj otac rekao, ne samo kao za oca i brata, već kao i nekoga koga je volela. To da on nije osećao isto prema njoj, kazao je otac, njoj nije bilo jasno. Što se Ajrin ticalo, ona će zauvek imati njega a on nju. To je bila njena detinjasta zamisao dok neki prijatelj nije kazao Timotiju kako može da mu nađe posao u horu u mjuziklu ako se odmah nacrta u gradu. Naravno da je ovaj to i učinio.

„U svakom slučaju, Timoti Bakster nije dugo ostao u horu već je dobio malu samostalnu ulogu. Bio je nadaren glumac i dobro je pevao. Sledeće čega se sećam u čitavoj

stvari u tom trenutku jeste to da joj je Timoti obezbedio mesto u horu tog istog mjuzikla u kojem je i sam učestvo-
vao, tako da su opet bili zajedno i mora da je život za nju bio
bajan. Tako je bilo do trenutka kad joj je rekao da su glavni
glumci dobili ponudu da svoju predstavu izvode u Americi i
ponudili mu da ga povedu i naravno da nije mogao da odbije
takvu priliku. No, čim bude moguće pozvaće nju da dođe.

„Oko šest meseci su se dopisivali, njena pisma su bila
veoma duga, njegova su, kako sam shvatio, postajala sve
kraća i kraća. Zatim se njegova komunikacija pretvorila u
razglednice. Kad je otišao imala je dvadeset godina. Kad je
komunikacija potpuno obustavljena bilo joj je skoro dvade-
set dve i pretpostavljam da je bila dovoljno mudra da shvati
kako mora da je našao neku drugu. Isto tako sam siguran
kako mora da je sebi rekla, kao što je kasnije meni kazala,
da joj nikad nije uputio nijednu reč ljubavi.

„Ona je tada već radila različite poslove u vreme onoga
što su umetnici zvali period zatišja. Kad joj je bilo dvadeset
tri dobila je ulogu u opereti koja je dobijala dobre kritike.
Bila je to neka vrsta priče o Pepeljugi. Bila je kućna pomoć-
nica i pevala je Ofenbahovu *Barkarolu*, 'Lepa noći, o, noći
ljubavi smeši se našim pijanstvima'. Naglo bi se zaustavila
na sceni, okrenula prema ogledalu, pevala samoj sebi i zami-
šljala da je velika zvezda. Bila je to mala uloga sa samo tom
jednom solo tačkom jer nikud nije vodila u priči i često sam
se pitao zbog čega je uopšte ubačena. Premda ju je divno
izvodila, njen glas zaista nije imao snage da dosegne visinu
koju je pesma zahtevala, no uvek su joj oduševljeno tapšali
dok se prava zvezda predstave ne bi pojavila. Elem, u toj
predstavi ju je Edvard Mortimer Bejndor, sin starog Edvina,
prvi put video i tu se ja uključujem.

„Kako to misliš, oče, ti se uključuješ?“